

Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening 2009 – 2010

Nye tider: Øverst akvarel af Knud Due 1999 - skur-stemning.
Nederst indvielsen af nye skure på Nordmolen juni måned 2010.

Skolebillede Hajstrup Skole ca. 1955. Se navnene på dem vi kender
andet sted i bladet. Se alle de frække unger bag ruderne!
(Privatfoto Hans Helmut Petersen)

Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening har nu 86 medlemmer, og dette er vores 8. årsskrift.

Besøg også vores hjemmeside www.alhf.dk
Indeværende periode har følgende bidraget med materiale.

Inger Petersen, Svendborg	Karen Bork, Aarøsund
Annette Sønnichsen, Aarøsund	Arne Rosendahl, Starup
Birgit Nielsen, Aarøsund	Connie Nielsen, Esbjerg
Egbert Koch, Hamburg	Eigil Schmidt, Haderslev
Trine Due	Sigrid Schourup, Aarøsund

Tidligere udgivelser såsom årsskrifter, kalendere samt A3 plakater fra Messen 2004 & Anders' luftfotos af Aarøsund bestilles/købes.

Obs! Besøg os på Historisk Messe - Idrætscenteret i Haderslev 9. – 10. oktober 2010

Gamle billeder & andet fra/om Aarøsund har interesse.

Åbningstider: Onsdage i lige uger, fra kl. 19.30, hvor vi sysler med at bringe orden i sagerne samt efter aftale.

Bestyrelsen består af:

Formand:

Margit Christoffersen, Ved Færgedgården 2 A, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 2633 4581 – Mail: mc@hcprojekt.dk

Jytte Arling, Sundparken 23, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 7453 0940 – Mail: arling@pc.dk

Peter A. Lund, Ved Færgedgården 4, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 7458 4480 – Mail: peal@bbsyd.dk

Karen Bork, Sundparken 54, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 2941 9324

Kasserer:

Hans Helmut Petersen, Øsby Stadionvej 73, Øsby, 6100 Haderslev
Tlf. 7458 4452 – Mail: hhp.cp@petersen.mail.dk

Suppleant:

Peter Hansen, Færgevej 22, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 7458 4375

Royale besøg i Aarøsund gennem tiderne.

Den 6. juni 2010 ankrede kongeskibet "Dannebrog" op nord for den ydre mole, hvilket giver anledning til et tilbageblik på tidligere kongelige besøg i Aarøsund.

Da overfarten Aarøsund – Assens tidligere var et vigtig led i forbindelse med rejse fra hovedstaden og det øvrige Europa og retur, har der utvivlsomt været utallige ubeskrevne/anonyme royale besøg i Aarøsund.

For 401 år siden. - Christian d. 4. – Stabelafløbning 1609

År 1609 var Christian d. 4. og hele hoffet til stabelafløbning i Aarøsund ifølge T.O. Archelis:

"En Dag drog Hoffet med alle Gæster, der i Anledning af Kong Frederik III's Daab var kommen til Haderslevhus, ned til Færgestedet Aarøsund, hvor Bordene var dækket. Efter Maaltidet løb det nye Skib af Stabelen, hvorved det blev døbt paa Navnet "Justitia" (= Retfærdighed)"; men først hen på Efteraaret blev det færdig og sejlede til Hovedstaden."

Frederik d. III blev døbt i Haderslev 21. maj 1609, så hændelsen kan dateres ret præcist!

Archelis fortæller videre: Skibstømmeret kom fra Flensborg. At Skibet blev bygget ved Aarøsund, skete af gode Grunde. Haderslev Fjord var nemlig allerede den Gang saa tilsandet, at en Udsætning af Egestammer i Fjorden mellem Stevelt Mark (=Ledet), har maaske hindret Sejladsen.

"Enhjørningen" bygget 1605 (Jens Munk – nordvestpassagen)- Mon "Justitia" så sådan ud?

Enhjørningen

For 158 år siden - Frederik d. 7. (1808 – 1863) og grevinde Danner.

Glimt fra Slægtsforskning Rudbeckslægten (hentet fra nettet).

Fortalt af Ingeborg Rudbeck, Flovt. 1847 – 1929

"Frederik d. VII og grevinde Danner var under en rejse kommet til **Aarøsund**, (ca. 1852) Kongen og grevinde Danner boede på en kro eller et hotel under opholdet, og på et tidspunkt gik de ud på balkonen for at modtage folkets hyldest.

Frederik 7. & grevinde Danner

Blandt de tilstrømmende befandt Ingeborg sig. Men da hun var en lille pige, havde hun svært ved at komme til at se noget. En af de tilstedeværende mænd var imidlertid så venlig at løfte hende op, så hun bedre kunne se. Bagefter sagde han til hende, at nu kunne hun fortælle hjemme, at hun havde siddet på skuldrene af general Bülow.

Han spurgte derefter om hendes navn, og da han havde fået det at vide, svarede han: "Jamen så er vi jo i familie" – General Bülow hed jo Rudbeck til mellemnavn."

Først i juni måned 2010 kunne man læse i dagspressen:

Regentparret kommer via Årø Sund Lystbådehavn, når de på søndag, den 6. juni, deltager i det store luftshow i Skrydstrup. Lørdag aften sejler Dronning Margrethe og Prins Henrik med kongeskibet Dannebrog fra Århus. Søndag morgen ved 7-tiden er der forventet ankomst ud for Årø Sund, hvor der opankres ud for lystbådehavnen. Søndag kl. 9.20 går regentparret ombord i chaluppen, som sejler dem ind til Årø Sund lystbådehavn. Her er der landgang ved slæbestedet umiddelbart neden for havnebygningen Perlen.

Dannebrog opankret ud for molehovedet i Aarø Sund. (juni 2010)

Selv om det ikke er et officielt besøg, sørger havnefoged Jens Hedegaard for at rulle en rød løber ud, så regentparret kan komme standsmæssigt op til plænen bag Perlen. Her venter forswarets helikopter på at flyve Dronning Margrethe og Prins Henrik det sidste stykke til Fighterwing Skrydstrups store arrangement, der markerer Flyvevåbnets 60 års fødselsdag

Ifølge planen returneres der til Årø sund kl. 15.25, så Dannebrog i ro og mag kan sætte kursen nordover – i rette tid til at stå Kolding Havn ind mandag morgen i forbindelse med et officielt besøg mandag.

(Da dagen oprandt landede helikopteren dog på campingpladsen til blandet fornøjelse for de omkringboende, som fik rusket grundigt op i sommerblomsterne.)

Aarø sund og Omegns Fiskeriforening
Aarø sund Havn

Oprydning

I forbindelse med færdiggørelse af arealet bag muren vest for havnen bedes I alle fjerne jeres grejer således at der kan planeres og lægges noget stabil.

Grejerne bedes fjernet senest 5. juni (Dronningen og Henrik kommer d. 6.)

De grejer der ikke er fjernet inden vil blive fjernet af foreningens medlemmer og havnens personale.

Der ydes ikke erstatning for mistet grej.

Venlig hilsen
Jens Hedegaard

Opslag ved beddingen!!

(Dronningen og Henrik kommer)

Personlig beretning om at være barn i en købmandsfamilie i 20'erne og 30'erne.

(privatfoto ca. 1940)

Sigrid Elisabeth Schourup, født Burmeister, kom til verden d. 10. april 1922. Hun voksede op i Aarø sund hos sine forældre, som havde en købmandsbutik. Det var en stor søskendeflok – 6 piger og 2 drenge, og som en helt naturlig del af hverdagen gik børnene til hænde i butikken, og ikke mindst bragte de varer ud til kunder i Aarø sund og omegn. Her et lille glimt af hverdagen i Aarø sund i 30'erne.

Mor og far får en købmandsbutik op at stå

Sigrid fortæller: Far og mor fortalte, at kort før 1. verdenskrig meldte sig tanken om at immigrere. På det tidspunkt ventede de barn nr. 3, Anne Sofie, og så snart fødslen var godt overstået, ville de rejse. Dengang boede vi i Øsby sammen med farfar. Det var ikke helt almindeligt at immigrere, men farfar Burmeister, sagde mor, kunne godt lide at skræve lidt længere end bukserne kunne holde, – så han mente, at vi skulle immigrere til verdens højest beliggende sø Titicaca som ligger i Andesbjergene i Sydamerika mellem Bolivia og Peru eller til egnen omkring Kilimanjaro i Kenya eller Tanzania i Afrika. Men så stod 1. verdenskrig for døren, og far blev indkaldt.

Under krigen blev han engang levende begravet under nogle kampe. Kun en hånd stak op af jorden, og fordi han spillede klaver, genkendte en af hans soldaterkammerater hånden, så de fik ham gravet ud i en fart, og derfor overlevede han.

De sammensparede penge til udvandringen blev formentligt brugt til køb af huset i Aarøsund. For at hjælpe lidt på udgifterne, lejede far og mor den ene del af huset ud til Anton og Martha Johansen fra Hajstrup.

Under krigen omdelte Martha post. Bedre nyhedsformidler kunne næppe tænkes, for Martha holdt sig ikke tilbage for at læse postkortene, feltposten og heller ikke fra at holde folk orienteret om brevenes indhold. Mor påtog sig at uddele rationeringsmærker og i forlængelse af det, opfordrede folk hende til også at have andre varer på hylderne, når hun alligevel skulle uddele mærker og afveje varer, og sådan startede købmandsforretningen.

Far havde tidligere været bogholder, og var god til at passe regnskaber. Han døjede dog efterfølgende med astma efter krig og gasser og døde desværre, da jeg var 12 år gammel.

Under krigen fik mor forretningen op at stå, og ad åre kom der en del børn til. De startede også en kiosk på havnen, som far passede om sommeren. I kiosken solgte han også is. Isen kom med rutebilen om søndagen i en fryse-anretning. Kassen blev sat ned i rå-is, og så kunne de holde sig en hel dag.

Sigrids far Peter Burmeister og bror Peter foran købmandsbutikken. Han forsøgte at lære os godt købmandsskab, og når han solgte cigarer sagde han altid: Cigarer 35 ører og 3 for en krone.

Det var altid spændende, om der var is tilbage søndag aften. Ugens højdepunkt var, når den nu bløde is blev delt ud i en lille underkop til hver af os søskende. Is kostede 5 eller 10 ører for en vaffel. En pakke cigaretter kostede dengang 40 ører for 10 stk. Der kom en del turister til Aarøsund til stranden. Efter fars død passede de store børn kiosken.

Har far solgt alt is? Emmy, Sigrid og Gerda ved kiosken på havnen.

Dagligdag i butikken

Butikken var en helt gængs butik for den tid med alting i løsvægt. Selv grøn sæbe blev klasket op i et stykke pergamentpapir og efterfølgende vejat. Dengang tog man selv et glas med, når man skulle have sennep. Så blev der pumpet sennep i glasset, efter at glasset først blev vejat. Og på samme måde med Sirup. Det krævede plads til varer og tovværk, for mor og far vidste, at kunderne forventede, at de havde alting. Det var altid

Spændende, når der kom varer. En grossist, som hed Otto Christensen, kom fra Kolding og leverede varer hver måned, kaffen kom fra Fredsted Kafferisteri, og fra Brdr. Frem i Slagter

gade kom der brød hver dag med rutebilen i en stor kurv, som vi børn skulle hente. Chaufføren stoppede ude ved vejen, så vi skulle være parat og tage imod det. Slagter Langeberg kørte fra hus til hus med kød en gang om ugen, og mælkeemanden, som vi kaldte Fut-Hans, Hans Christensen fra Øsby, kom med mælk fra Øsby Mejeri. Så stillede husmødrene hver formiddag op for at få dagens mælk. Mælken var i store junger med hane, og den blev målt ud med et litermål og hældt i

kundernes kander.

Mor havde nok at se til med forretning og børn, og der var ingen diskussion, når vi skulle hjælpe til. Vi var mange, som skulle have mad hver dag, så det var en fordel, at vi havde varerne i butikken. Stalden ved hotellet var lejet ud til Vølke, som boede i det lille hus bag skoven. Han havde Jersey køer, og til familien hentede vi 2 liter jerseymælk hver dag. Jersey mælk er meget fedt, så vi fik flødeskum både morgen og aften. Der var altid en mælkeret eller vælling eller grød først, og derefter kartofler, og hvad der ellers hørte til. Der var mange munde at mætte, men efterhånden som de små kom til, flyttede de store ud.

Aarøsund i 20'erne og 30'erne

I Aarøsund levede de fleste af fiskeri. Købmandsforretningen var en skibshandel. Der blev købt reb og kalico til at barke garn i. Forskellig tykkelse snøre til bødning af garn og andet, som hørte til. Om vinteren kom der fiskere fra andre steder og landede fisk i Aarøsund. Aarøsund var et godt udgangspunkt. Der var ikke så langt til fiskepladserne, og dengang var der så mange torsk, at havnen var fyldt med fiskerbåde fra Skærbæk, Assens og alle mulige andre steder på østkysten eller fyn. Så lod de fiskerbåden ligge og rejste hjem lørdag eller søndag. Fiskene blev solgt til filetfabrikken, hvor fiskehandler Hans Petersen og fru Midde (Marie) boede.

På den måde, var der mange arbejdspladser, og mor havde god handel af al den aktivitet.

Hun købte store svineblærer med fedt hos Koopmanns Slagteri. Det smeltede hun om og tilsatte løg og æbler og krydderier. Så købte fiskerne krydderfedt, ost, spegepølse, rugbrød, røget flæsk og kaffe, varer, som kunne holde sig. Mor havde en enorm energi. Hun var god til at organisere, og vi havde helt naturligt mange pligter.

Mor slappede af med
at plante og passe
blomster

Som oftest påtog vi os opgaverne uden at kny. Da jeg kom ud af skolen, og senere arbejdede i Haderslev på en systue, kom jeg en dag hjem med syv rutebilen. Jeg kunne høre mor synge, mens hun knoklede ved vaskebrættet. Utroligt hvor hun fik dette overskud fra. Hele dagen gik med at passe butik, så tøjvask måtte vente til om aftenen. Først skulle der pumpes vand, som blev fyldt i gruekedlen, der skulle hentes brænde til opvarmning, og så skulle der skrubbes og skures og vrides og hænges op. Der var mange børn og meget tøj, og det var vigtigt, at man var proper. Hver lørdag aften kom den store zinkbalje ind i køkkenet. Så blev der tændt under komfuret under nogle store gryder med vand, og så skulle alle i bad. Det siger sig selv, at det var et livligt hus om dagen, men når der var ro om aftenen, gættede mor en kryds og tværs fra et af de gamle ugeblade. Dengang blev kun hovedet klippet af de usolgte blade og sendt retur. At gætte kryds og tværs afledte tankerne, så der var ro i hovedet, når hun skulle sove.

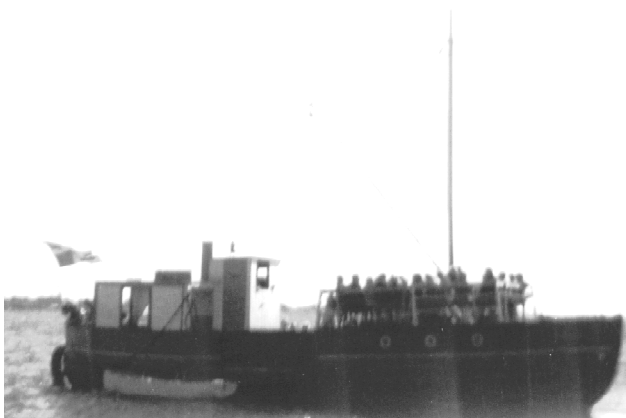
Dinne, Gerda, Sigrid, Emmy og nogle legekammerater.

De fleste koner gik hjemme, og der var altid mange børn at lege med. De fleste ugedage, blev der serveret fisk i de små hjem, og det var noget særligt, når der blev serveret flæskesteg eller kylling eller suppe til søndagsmiddagen. Om lørdagen fik folk tit grød eller pandekager eller sødsuppe –

en nem middag, for at kunne nå det sidste arbejde, ofte storvask, inden man kunne holde fri om søndagen.

Vi havde som nogle af de få telefon i butikken. Det var nødvendigt, når der skulle bestilles varer, og når vi skulle modtage bestillinger. Det betød også, at vi ofte måtte rende med telefonbeskeder og også aftale med folk, at de skulle komme til telefonen på et bestemt tidspunkt. Vi hentede tit Guste (Ida Augusta), når hendes mand Ole, som var sømand, skulle give besked om forsinkelser eller ændringer i sejladsen. Vi unger havde stor morskab af, at Guste var lidt bange for

telefonen. Hun turde ikke rigtig sige noget, uvandt som hun var med dette. Ofte talte de så højt, som om de skulle råbe hele vejen til Kolding eller København, eller hvor han nu befandt sig. Og vi unger stod og fnisede.

"Basta" fra Aarø – her med passager.

Vi kunne få og sende varer med fragtbåden "Basta", som var hjemmehørende på Aarø. Basta sejlede til Haderslev hver dag. På samme måde fik årerne varer og kom af med varer og kreaturer. Basta lagde ofte til i Aarøsund og tog kreaturer ombord til salg i Haderslev.

I det hele taget var der mange små fragtskibe. Det var helt almindelig, at transport foregik til vands. Bl.a. sejlede Ole Petersen under 2. verdenskrig dagligt til Assens med mælk.

Hajstrup Skole

Vores skole lå midt i Hajstrup by, og man *gik* i skole. I min familien havde vi ikke cykler. Vi var for mange børn. Skolen havde 2 klasseværelser. I det første klasseværelse var der 2 årgange, og i det andet klasseværelse var der 3 årgange, og så var der et bibliotek. Der var to hold børn om formiddagen, og 2 hold om eftermiddagen.

Huset ved siden af virkede som lærerbolig, og lærerne havde hver deres etage. Der boede lærer Gothelff, som også virkede i nogle år i den nye Hajstrup skole. Da Gothelff gik på pension flyttede han til Kalvehave, hvor han kom fra. I lærerboligen ved siden af skolen boede også Marius Rudbeck, som drev et gartneri sammen med sin familie. De var meget religiøse og blev Jehovas Vidner. Hver juleaften ringede de til butikken, og skulle have et rugbrød bragt op med rutebilen til Hajstrup. Vi børn syntes, at det var irriterende, for så skulle vi altid vente med at spise til juleaften indtil halv syvbilen havde været der. Min klasse var det sidste hold, som gik ud af den gamle Hajstrup skole i 1936, og min datter Elise var på det sidste hold, som gik ud af Hajstrup skole (Dannevirkeskolen) ca.

1964.

Dengang var der et stort sving på vejen til Hajstrup, som fulgte de levende hegn, men i starten af 60'erne blev vejen rettet ud. Den nye Hajstrup Skole, som nu hedder Dannevirkeskolen, startede i 1937.

Ud med varer

Når vi børn skulle bringe varer ud kunne det bl.a. være til det sidste hus på skomagervej, hvor frøken Houberg boede. Hun var i familie med Bager Bondesen i Hajstrup. Hun boede alene og havde et par køer. Hun var en lidt speciel dame. Engang imellem bragte vi varer ud til hende, men ellers gik hun selv til købmanden og fulgte togs Skinnerne hen over engen.

Dengang var der også et trinbræt til toget oppe ved det nuværende Hørlyckvej. I 30'erne var der kun 2 huse på skomagervej, og i det andet boede Hanne med sin mand, som var skomager. Hun blev aldrig kaldt andet en Hanne Skomager. Huset husede dengang altid 2 generationer.

Senere boede også datteren Tinne (Katrine) i huset. Hun blev gift med Ingvard, som var arbejdsmand, og her voksede deres børn op. Tinne boede indtil sin død i huset hos sønnen Hans og svigerdatteren Tove og deres 2 døtre.

Finde den rette vej

I det stråtede hus på Færgevej (19) boede Hans Hansen. Han snakkede altid om, at verden ville gå under. Mine forældre måtte lægge ører til hans prædiken i timevis. Det skete ikke sjældent, at han kom hjem til os om aftenen, og det var næsten umuligt at slippe af med ham igen. Jeg gik i klasse med datteren Astrid, som senere flyttede fra sognet. Astrids mor var en godmodig sjæl modsat faderen, som var et ilter gemyt. Når vi skulle i skole efter sommerferien, spiste alle nye kartofler, men hos Hans Hansens, som selv avlede kartofler

og solgte dem, sad de og spiste de store gamle kartofler. De skulle pilles, og ikke skrælles, så der ikke gik for meget til spilde. Det syntes jeg var surt, for når vi skulle i skole, skulle vi vente på Astrid. Gik vi forbi uden at tage hende med, var pokker løs. Vi måtte pænt vente, til hun havde pillet sine store gamle kartofler og spist dem op.

I det hele taget, var der mange dengang, som ville vinde sjæle for Herren. Jeg var 12 år, da min far døde, og straks efter blev min mor rendt på dørene af en missionær. Han mente, at nu var tiden kommet for hende til at tænke lidt mere på det åndelige end det verdslige. Jamen, hvad så med mine børn? Spurgte mor. Ja, sådan noget må det offentlige tage sig af, var svaret. Så havde han sagt nok, og han kom ud med et rask hurra.

Når der blev holdt missionsmøde i Øsby, ringede de og sagde, at min storesøster Anna Sophie skulle jo nok til missionsmøde, om hun ikke kunne tage et ½ pund kaffe med? Anne Sofie blev så gal. Hun havde på ingen måde tænkt sig at tage til missionsmøde, men der var ingen vej udenom.

Hvis der blev arbejdet om søndagen, var det ikke usædvanligt, at man fik uanmeldt besøg af missionsfolk, som havde påtaget sig opgaven at sørge for, at man kom helligdagen i hu.

Ud med varer

Gården Skillerbjerg blev bygget af Mathias Rudbeck. Senere boede Mathilde Thomsen på gården og endnu senere Marie og Jep Thede.

Gården nedenfor "bjerget" hed Skillerdal, og her boede Hansen familien, som var kornhandlere.

På gården overfor Skillerdal boede en enke. Hendes mand Lorenz Johansen faldt i 1. verdenskrig og ligger begravet i Braine i Nordfrankrig.

Dengang lå der også ved siden af gården et stråtækt hus langs vejen. Her boede Jogge – Lille Johannes Thorsen. Jogge var en god men enfoldig fyr, som havde et godt liv her med bedstemor Line.

Dengang blev Gammelbrovej kaldt for Nyvej, og hvor den drejer af, boede murer Enevold Henriksen med hustru og 2 døtre Inge og Marie (Misse.) De havde god udenomsplads, for der var brug for plads til aflægning af byggematerialer.

Mutter Poss

Overfor boede Mutter Poss. Det brød hun sig ikke om at blive kaldt. Deres efternavn var Villadsen. Hun var possmager (possement-bånd). Hun lavede possementer til hattepynt og solgte manufaktur, og hun fik leveret varer med færgen fra Assens. Dengang var døren midt i huset, og forretningen lå til venstre, og familien boede til højre. Datteren hed selvfølgelig aldrig andet end Anna Poss.

En af byens børn, den frække knægt, Alfred Biehl, gik en dag ind til Mutter Poss og spurgte, om han måtte se på et par handsker. Ja, jeg ved jo ikke rigtig, hvorfor nogle jeg skal tage? Må jeg lige få lov til at ringe hjem? Ja det kunne han så gøre, og han ringede hjem. Ja mor, sagde han i telefonen, jeg står nu her oppe hos Mutter Poss, - da hun hørte ham kalde hende Mutter Poss, blev hun så noget så gal.

Hun rev telefonen fra ham, og så herud med Alfred. Alfred var fuld af den slags, og hans mor sagde, at han er en stor kunstner – fuld af kunster. Når vi børn, legede nede på havnen og hang på gelænderet og så Assensfærgen lægge til, og der så gik en herre med blød hat forbi, løftede Alfred hans hat og sagde: Goddag, goddag og satte hatten på igen. Alle vi andre børn var ved at falde om af skræk. Sådan noget gjorde man virkelig ikke.....

Vi har desværre ingen billeder af den frække Alfred, men her er Kaj Thomsen, Andreas Mortensen og Klaus Petersen og vi ved, at Andreas (Dres) og Klaus sneg sig til at starte dampmaskinen på mejeriet til stor ærgrelse og bekymring for deres mødre Else og Guste.

Også søndagsskole i posthuset

Ved siden af murer Enevold boede frøknerne Clausen, som holdt posthus. Bag ved huset var en mark med at par køer og en gris.

Vi skulle gå på posthuset for mor og betale regninger. Søstrene var meget omhyggelige. Først talte den ene alle pengene – så blev de skubbet over til søsteren, og så talte hun alle pengene – og så kvitterede de. Der var orden i sagerne.

Endnu længere tilbage i tiden, før genforeningen, holdt søstrene dansk skole. Blandt folk kaldtes det Aarø Sund Akademi. Enevold Jakobsens bedstefar, som kom fra Hyrup, red tværs over markerne for at gå i skole hos søstrene Clausen. De var i alt fire søstre og 1 bror i Clausen familien. Broderen boede til leje hos Tolder Peter Mortensen nede ved havnen. En af søstrene holdt søndagsskole, og mor beordrede

mig derop. I søndagsskolen kom også genboens børn Peter og Bertha. Min søster Dinne (Christine) stak af hver søndag – så gik jeg ind til min mor og sagde fromt: Mama skal Dinne ikke også med til søndagsskole? – Joh, da, sagde mama, og I kan rigtignok tro, jeg fik skæld ud hele vejen op til søndagsskolen.

Dinne og Sigrid – Er de mon på vej til søndagsskolen?

Ud med varer

Huset ved siden af søstrene Clausen blev bygget, da jeg var barn. Bolvigs kom fra en gård på vejen mellem Øsby og Flovt, og de byggede huset til aftægtsbolig. De havde en datter med, som hed Mie Bolvig. Efter forældrenes død boede Mie i huset resten af sine dage. Jeg bragte også varer derop, og en dag fortalte Mie mig en masse om blomster, og – ja, prøv engang at se, – og der var da ikke noget, jeg hellere ville, så jeg trak mod døren. Nej, nej sagde Mie, vi kan sagtens se det herudefra. Hun skulle ikke nyde noget af få mig indenfor døren og lave griseri.

Overfor Mie boede tolderen Ingvard Hansen, som havde et fantastisk pæretræ stående ud til vejen, og der blev holdt øje til og fra skole, om der var faldet nogen gode pærer på fortovet, eller om det var muligt hurtigt at rage dem ud under stakittet. Dengang var der i Aarø Sund en toldassistent og to toldbetjente.

Tolderen og pæretræet

Ved tolderens hus havde sønnen Hans et snedkerværksted, og i perioder boede der to familier deroppe.

Postmester med grevinde og Fordvogn

Det fortælles, at husene Færgevej 42 og 43 blev bygget af to brødre, som kom tilbage fra Amerika, hvor de havde gjort lykken. Da jeg var barn, boede der et aftægtspar Bramsens fra Halk i det ene hus (42). Mathilde Petersen var ung pige hos Bramsen, og der var arbejde fra tidlig morgen til sen aften. Efterfølgende boede Postmester Krarup og fru Inka, som var kusine til Karen Blixen, i huset. Hun fortalte, at Karen Blixen var sært aparte. Fru Krarup selv var ikke adelig, men havde noget adelig tilknytning, hvorfor hun ofte blev kaldt grevinden. Krarup ejede en gammel Fordvogn, som man kunne leje eller låne. År senere lejede Sigrid og hendes mand Per den gamle Ford og kørte på bryllupsrejse til Århus.

Bilen stod hver dag bag ved posthuset – en gammel Ford med en karakteristisk lyd. Unge par lejede den for at køre til Haderslev til fornøjelser bl.a. for at danse og høre Kaj Julians orkester på Harmonien, eller når der i det hele taget skulle hentes og bringes noget, som ikke kunne komme med bussen som fragt.

Klar til at tage på bryllupsrejse til Århus i Krarups gamle Ford
1951

Sigfred P. Andersen

I huset ved siden af Bramsens boede Falle Hansens forældre med barnebarnet Sigfred P. Andersen. Den unge Falle og konen boede ovenpå. Sigfred og naboens søn Kedde gik foran i alle skarnsstreger. Sigfred ernærede sig senere som fisker, men blev dræbt under 2. verdenskrig. I dag bor Falles datter Tove stadigvæk i huset.

3 købmænd i Aarøsund

Det andet hus bygget af danskamerikaneren blev senere også brugt til købmandsforretning. Fru Iversen havde forretning i den lille gang, hvor man gik ind. En dag manglede mor gær, og jeg skulle løbe op til frøken Iversen og hente lidt gær for 5 ører. Fru Iversens gær var dog blevet helt tørt, men hun sagde, lige et øjeblik, og så tog hun gæren ud og æltede vand i det, mens hun stod og hostede og harkede. Det var så væmmelig at se på, at jeg blev helt skidt tilpas.

Efterfølgende overtog Annelise og Harald Aagaard forretningen, og senere blev huset købt af Inge Christiansen, som drev butik en årrække. Hun giftede sig senere med Kedde Hansen.

Dengang var der 3 købmandsforretninger i Aarøsund. Folk handlede, hvor de boede. Det tog et par timer ud og et par timer hjem, hvis man skulle til stads (Haderslev) for at handle.

At være gammel i gamle dage.

I det lille hus ved siden af boede nogle gamle folk. Konen hed Elsbeth. Sørgeligt nok blev hun meget forkalket, da hun blev gammel. Parret sov i en alkove, og engang blev hun meget fortørnet over, at en fremmed mand havde lagt sig i hendes seng. Hun genkendte ikke manden. Dengang måtte man selv tage hånd om sine gamle. Der var ingen hjælp at få, og naboen havde som regel også rigeligt i deres egne gamle. Den gamle Per Dahl, som boede i det stråtækte hus ved siden af,

stoppede altid min bror Henne (Henry), når han skulle i skole, for at få en snak. Han sagde altid til ham, kan du ikke huske, da mit hus blev kørt herved på ruller fra Øsby? Det kunne Henne, som kun var en lille dreng, naturligvis ikke, og om det passer vides ikke.

Datteren Kathrine Dahl boede mange år alene i det stråtækte hus efter Per Dahls død. Da han døde, blev jeg sendt op med kranse fra butikken. Jeg blev spurgt, om jeg ville ind og se den døde. Og jeg svarede høfligt ja tak. Jeg syntes ikke, at jeg kunne være andet bekendt. Dengang var det god skik at byde ind, når der var døde i huset. Han lå med et lagen over sig, og fødderne stak ud. Nedenunder var fødderne stærkt gule med tyk hud, forårsaget af års brug af træsko med halm i. Det syn har aldrig sluppet mig, og det var ikke fordi, jeg blev forskrækket, men den lysende gule farve overraskede mig meget. Ansigt og fødder stak ud under lagnet. Skægget var velredt og stod op i vejret i en smuk bue.

Når man er vokset op med, at der af og til var ligfald, og at man oftere døde derhjemme, så tog man det mere naturligt. Jeg var 7 år, da min gode legekammerat Meta Mortensen, som jeg legede med hver dag, døde. Højest sandsynligt af lungebetændelse. Vi børn syntes ikke, at det var unaturligt. Jeg var ikke bange, men selvfølgelig meget ked af det. Børnene gik foran hestevognen med kisten og strøede blomster hele vejen til kirken i Øsby, da hun skulle begraves.

Katrine Dall var en meget bestemt dame, som vidste, hvordan sagerne skulle være. Huset ved siden af tilhørte broderen murer Hannibal Dahl, som havde børnene Hans, Meta og Karen. Overfor huset var der som hos andre murere en oplagringsplads for byggematerialer. Senere, da datteren Meta boede der, blev der muret en lille garage, hvor hendes lille blå folkevogn kunne stå. Huset havde tidligt store vinduesflader, kan man se af gamle fotos. Der har formentligt tidligere været sprossede vinduer. De flotte sprossede vinduer, som datidens huse havde, var også praktiske. Gik en rude itu, kunne man nøjes med at udskifte en lille kvadrat i stedet for en hel vinduesflade.

Efter forældrenes død, boede datteren Meta alene i huset og ernærede sig delvis som syerske. Jeg gik i klasse med den yngste datter Karen, som senere flyttede til Sjælland. Broderen Hans blev sømand, og ejede på et tidspunkt coasteren "Hannibal". Efter fasterens død boede han i hendes hus. Han blev senere skipper på Aarøfærge.

Hannibal Dall, Snedker Hansens lærling Kaj og Hans Hansen, der laves spær til færgevej 33, sommeren 1951

Anne og Peter Iver Hansen kommer til søndagsmiddag hos søn og svigerdatter med deres "pusser" i hånden.

Overfor boede Anne og fisker Peter Iver Hansen. Peter Iver og Anne havde begge været gift før og havde hver for sig Stine og Christian (Kedde). Karoline og Søren var fællesbørn. Det var ikke ualmindeligt, at man slog pjalterne sammen, ofte i temmelig nær familie, når man var blevet enker. Man kunne tilbyde hinanden et godt fælleskab, og Anne og Peter Iver havde et godt langt liv sammen. Anne var fra Aarø. Peter Iver blev meget gammel og var næsten blind, da han døde.

Stok-dof

I det næste hus boede Asmus Lass. Han snakkede plattysk, han fortalte os unger: Jeg er så stok-dof, at jeg kan rulle en avis sammen og stikke den ind ad det ene øre, og trække den ud af det andet. Datteren Anna passede ham, da konen døde. Asmus Lass var meget gammel.

Datteren Anna havde en datter i Tyskland, som kom herop efter krigen, men hun var så forfærdelig skuffet over det danske flæsk. I Tyskland kunne man få flæsk med en

ordentlig klat fedt på, og i Danmark havde man kun stykker med meget små striber fedt, og som hun sagde, det duede ingen steder. Anna Lass har formentlig kendt den senere ejer af huset fru Gydesen, som kom fra Sønderborg. Fru Gydesen havde en sjov lille butik med lingeri, sytråd, lidt legetøj og andre spændende småting. Hun havde en forfærdelig masse katte, som hun fodrede, og som holdt til i hele området til stor fortrydelse for naboerne.

Posten på sin Gaggenau

Huset ved siden af blev bygget i 20'erne, samme årti, som jeg blev født. Her boede post Møller, som havde 2 døtre Inge og Hanne på min alder. Deres far cyklede på en cykel af mærket Gaggenau, og Hanne sagde altid: Nu kommer han på sin Gaggenau. Møller var post både i Aarøsund og på Aarø. Posten blev bragt ud alle dage undtagen søndag både formiddag og eftermiddag.

Huset ejes stadigvæk af efterkommere af Inge, som blev gift Kongsted og flyttede til Kvistrup. Bag huset var en mægtig stor have. Halvdelen blev lejet ud til folk, som ikke selv havde køkkenhave. Dengang var det en betydelig del af folks økonomi at dyrke sine egne grøntsager. Post Møller havde også bistader og slyngede og solgte honning.

Udflugt sømandsforeningen - Marie Thomsen, Fru Møller, Tinne Bihl, Erna Thomsen, Maren Jepsen og Post Møller (uden Gaggenau)

Ved siden af boede Anna og Jes Johansen. Anna var født Børløs og stammede fra Stevelt. Jes Johansen var murer, og han var soldat under 1. verdenskrig og kom hjem med et stift ben. Han fik den ene pedal sat fast på cyklen, så han kunne køre ved blot at dreje den anden. Værkstedet ved huset var et slaraffenland af ting og sager. Dengang samlede man, da man jo aldrig kunne vide, hvad man kunne

få brug for. Anna Johansen var god til at tage sig af bistik. Hun tog brodden ud og duppede derefter med salmiakspiritus.

Anna og Jes Johansen – sølvbryllup
Fotograferet ved hjemmet med deres 4 børn.
(privatfoto Birgit Nielsen)

Æ katøfle æ piel

Overfor post Møller boede Laurids Jensens. Han var gift med Valborg, som kom fra Dekkers gård i Hajstrup, og han var glad for en lille snaps. Når han havde været en tur på kroen

for at sælge kartofler, skete det, at han blev lidt rigeligt beskænket. Vi børn syntes, det så sjovt ud, når han på hjemturen holdt godt fast i selerne for at holde den stangen, så han kom godt hjem.

Sønnen Knud blev gift og overtog huset, og Valborg flyttede ovenpå. Engang skulle jeg op til Valborg med varer. Hun var netop vågnet efter middagssøvnen, og bad mig hjælpe hende kjolen på. Hun var en meget stor kone, og jeg var ikke så høj, så det kneb med at nå, men jeg fik da endelig bakset kjolen på hende. Jeg skulle videre og stod på øverste trappetrin og snakkede med Valborg, netop da svigerdatteren kom for at hjælpe hende tøjet på. Svigerdatteren bad mig, gå væk fra trappen du lille, så hun ikke rier (skubber) dig ned. Valborg blev så gal så gal, - som om hun var et stort klummer!

Valborg kaldte altid på sødt på sønnen til middag, - kom ind lille Knue – æ katøfle æ piel. Det syntes vi var sjovt, for han var ind imellem temmelig bister. Som mange andre huse fra den tid, var det store og rummelige boliger.

Ved siden af Laurids Jensen boede Nis Hansens. Da Nis Hansens døde flyttede Didde og Aage Kjær ind. Aage Kjær var murerarbejdsmand.

Ved siden af Nis Hansens boede Beukels, som kom fra Stevelt. Der var altid lejere ovenpå, og en periode boede familien Wulf

der. De immigrerede senere til Australien. Efterfølgende boede Marie Schmidt ovenpå og boede der indtil hun døde.

Tatol

Huset ved siden af Murer Jes Johansen blev bygget af Charles Biehl. Dengang blev det moderne med Tatol-forretninger, og Charles åbnede Tatol. Da jeg blev konfirmeret var forretningen åben, for jeg fik en gave af Marie Schmidt, en halskæde af fine glasperler, og der var prisseddel på endnu – Tatol 95 ører. At der kom en ny butik i Aarøsund kunne man ikke gøre noget ved, det var jo, som mor sagde, et frit erhverv. Men da der kom en bager, der hvor der nu er filetfabrik, var der mange, som sagde til min mor, nu måtte hun hellere stoppe med at sælge brød, men det ville hun ikke. Hvis hun skulle stoppe salg på den måde, hver gang der kom en ny butik, så kunne hun jo snart få lukket forretningen. Senere overtog Marie og Laue Ravn Tatol. Laue var krigsinvalid og havde meget dårlige lunger.

Byggeri fra 40-50'erne

Rødstenshusene i nederbyen har deres egen historie. De blev først bygget meget senere i 40-50'erne. Øverst boede Ingrid og fisker Christian Nielsen og deres 5 børn.

Huset ved siden af blev bygget af gartner Knudsen. Han sørgede for, at hans medarbejder Hans Ibsen og familie havde et sted at bo.

Marie og Peter Johansen boede i det næste hus. Peter byggede selv huset. Han var murer ligesom faderen Jes Johansen og han kom i murerlære hos Kedde Biehl i Hejsager.

Det gule hus er også fra den tid. Det blev bygget af Per Schourups far. Dengang lavede man selv saltsten og med disse og noget andet skabsammen nede fra barakken, efterfulgt af lidt puds og kalk, fik man også et godt hus ud af det. Per gravede selv kælderen ud.

På et tidspunkt boede skipper Chr. Hansen i huset. Han ejede også den lille filetfabrik på havnen. Han og konen og 2 sønner immigrerede senere til Canada.

I 50'erne kunne arbejdsmænd få særlige lån til fordelagtige renter, så de næste 3 rødstenshuse kom til på den måde. Først boede Løftgaards, han var lastbilchauffør, så fulgte fisker Jes Christensen og Anne Sofie (Sigrids søster) og ved siden af fisker Søren Hansen og konen Annelise. Husene er stort set ens i indretning. Det var ikke et krav, men man har ladet sig inspirere af hinanden. Der er ingen tvivl om, at havde konerne haft mere at sige, havde husene nok været i færre plan.

Den lille bungalow blev bygget af murer Refsing. De kom vestfra med adoptivdatteren Dagny.

I huset ved siden af boede Christian Petersens. De var bønder, som byggede huset som aftægtshus.

Bryllup

Inge og Toni Petersen byggede hus i 1939, da de blev gift. Inges far Enevold, som var murer byggede huset. Brylluppet stod i forældrene hus i overbyen, og jeg serverede til deres bryllup. Efter festen fulgtes jeg med Inge og Toni ned ad vejen til deres nye hjem, som jeg boede lige ved siden af.

Kornhandler Thomas Sørensen og familien Biehl

Kornhandler Thomas Sørensen havde en datter, som døde, og derfor blev huset, som blev bygget i 1908, kaldt for Annas Minde. Da jeg var barn boede Biehls i huset, og de havde en lejebil. Thomas Sørensens søn Johan overtog huset sammen med konen Dagmar.

Magda og Johan
Sørensen og
bekendte.

Johan havde en krog i stedet for den ene hånd. Hånden blev skudt af i krigen. Man så ofte Johan undervejs med en blikspand i krogen. Han havde en have nede bag ved remisen. Annekset bagved Annas Minde blev bygget til Biehls mor. Der var et par værelser, som hun kunne bruge. Efterfølgende boede der andre lejere i anneket bl.a. Harsdorfs familie.

Biehls flyttede meget rundt, og på et tidspunkt boede de også i hovedhuset ved hotellet. Senere boede de i Elba, som de byggede. Biehls havde børnene Martin, Ejner, Christian, Charles, Alfred og Tinne. Kedde Biehl byggede også bungalowen på hjørnet af Sundparken. Han var vognmand. Da senere Eriksens købte huset, boede de der alene med datteren Gudrun. Om sommeren lejede de øverste etage ud til sommergæster.

Hotellet og hovedhuset

Dengang hørte hotellet og hovedhuset sammen. Mine senere svigerforældre købte stedet i 1931. En af ejerne hed Mads Samsø. Han forpagtede til forskellige, og han havde 2 søstre, som boede i lejligheden på hotellet. Kathrine og Stinne Samsø. Nedenfor hotellet voksede der store kastanietræer, og der stod borde og stole, hvor folk kunne sidde og få deres kaffe i træernes skygge. Turbåden kom fra Haderslev eller Assens, og så drak man kaffe på hotellet. Da Samsøes boede der, havde de en karl, som hver lørdag eftermiddag gik med en hest efterspændt en rive, og så rev han alle gangene. Om søndagen gik kelner Egtved og Anton Johansen i fine hvide jakker over i parken, og så fik gæsterne kaffen serveret i haven ved borde og bænke.

Kiosk og den sorte lade.

Sigrids bryllup med Per 1951 og svigerforældrene Schourup fotograferet foran købmandsforretningen

Postmester Krarup med officielt udseende herre.

Om søndagen gik kelner Egtved og Anton Johansen i fine hvide jakker over i parken, og så fik gæsterne kaffen serveret i haven ved borde og bænke.

Aarösund

Gammelt postkort

Ved Havnen

Lorenz Thomsen, som var havnebetjent, boede sammen med sin kone Marie som pensionister i en lejlighed på hotellet i 50'erne, men først boede de i havnehuset. En aften, Lorenz skulle tænde fyret, fik vi børn lov til at komme med, og efter vi havde leget rundt om i fyret, og vi kom ned igen, var døren låst, og Lorenz var gået. Men vi var ikke rådvilde. Vi åbnede døren øverst og gik ud på den runde platform. Da han så fik øje på os tog han benene på nakken og kom hurtigt tilbage og fik åbnet døren. Dengang gik togskinnerne ud på molen,

Havnebetjent Lorenz Thomsen

og belægningen var brosten. Marie Thomsen og Dagmar Sørensen var bedste veninder. De badede meget sammen bag molen, og de sad på gode dage ude i vandet på bunden og snakkede i timevis. Marie blev senere en flittig sommer morgenbader. Hver dag sommeren igennem uanset vejr og vind, kunne man møde hende i badekåbe på vej til morgendukkerten.

Marie Thomsen får sin morgendukkert (ca. 1955)

Fester

Juletræsfester og foreningsfester blev holdt på hotellet. Sommerfester arrangeret af fagforeningen med tombola, fiskedam, keglefelt osv. Neden for hotellet var der en lille iskiosk til stor glæde for børnene. Hotellet dannede rammen om familiefester, dilettant, lørdagsballer,

kostumefester, foreningsmøder, gåsespil, rejsebiografer, torskegilder og danseskole. Især fiskeriforeningen var flittig arrangør af sammenkomster med stor opbakning fra de lokale beboere. Bl.a. var der en Linderumsforening, som arrangerede ture til Linderum for at skyde kaniner. Nedenfor i hotellet lå også endestationen for toget. Her solgte fru Fuglsang billetter til toget og ordnede fragt.

På hotellet boede også en periode Weimans, som kom fra Hejsager. Dengang var det fint, at når datteren skulle konfirmeres, så skulle det helst foregå i forældrenes eget hus. Weimans hus, Peter Mortensens og Ole Petersen huse, som alle ligger ned mod havnen blev bygget, så døtrene kunne blive konfirmeret i eget hus. Tutte Weiman, Else Mortensen og Mathilde Petersen. Ole Petersens hus blev bygget først. Weimans hus blev bygget, hvor Fionia Mejeriet, Fløde-stationen lå. Sidebygningen blev senere brugt til garage til Weimans rutebil. Han var vognmand og kørte til Haderslev med fragt og passagerer hver dag. Under hotellet boede Johanne og Hans Bork, som kom fra Ørby Hage.

Der mistede de to børn under tragiske omstændigheder. Hans og Johanne var taget i byen, og så ville børnene, for at hjælpe, tage ud for at røgte garn, og sådan omkom de. Der var mange farer, og helt fra små blev vi indgroet med at passe på. Lods Iver Thomsen og konen Julie (Julie) boede allerførst på hotellet og byggede senere bungaloven ved havnen. De mødte hinanden på Fanø, hvor Iver gik på navigationsskole. Han kom fra Kelstrup og blev mangeårig lods

Johanne og Hans Bork kom fra Ørby Hage.

i Aarøsund. Iver boede i huset til sin død. Guste (Ida Augusta) og Ole Petersen kom fra Kelstrup, hvor Ole var fisker. Senere fik han større skibe og sejlede med fragt, og så var det bedre at bo i Aarøsund, for der var ingen havn i Kelstrup. De boede først i barakken, og senere byggede de så huset ved havnen. De fik 4 sønner, som alle blev sømænd, og en datter Mathilde.

I huset ved siden af Ole Petersens boede hr. og fru Hylsebeck. Konen døde, da sønnen Gustav Adolf var 4-5 år. Min søster Anne Sofie var en periode ansat i huset hos Hylsebecks. Sønnen kom senere i bådbyggerlære på Fyn. Drengen levede en kummerlig tilværelse. Hans bedstemor var streng missionsk og frygtelig nærig. Han døde meget ung. Fru Hylsebeck var en lille spinkel kone, som nok har giftet sig med Hylsebeck, fordi hendes far ville giftes igen. Huset blev bygget af Hannibal Dall ca. 1936.

Toldassistent Hylsebeck på vej ud ad havnen

På 1. sal på filetfabrikken boede Hoffmann og frue. De var barnløse og havde en lille moppe. Fru Hoffman var stolt af at være fru toldassistent, og hvis drengene ikke hilste, dvs. lattede på huen og sagde goddag,

sagde hun: Har du lim i huen knægt? Nedenunder boede toldbetjent Peter Mortensen og fru Signe. De havde 4 børn Christian, Else, Andreas og min legekammerat Meta, som døde. Inden Else skulle konfirmeres, byggede de huset overfor. Signe og Guste Petersen mødtes hver dag til en lille snak og en tår kaffe.

Dagmar og Jørgen Bork byggede huset helt henne ved remisen. Dagmar kom fra Fyn, og Jørgen kom fra Ørbyhage. Jørgen var fisker og Dagmar overtog postmesterfunktionen efter Krarup, indtil hun gik på pension. Her voksede deres børn op. Dagmar boede i huset til hun blev meget gammel.

I en lejlighed i en del af remisen, boede Chr. Jensen med kone og børn 2 drenge og en pige. Konen sagde altid, hvis en af os dør, flytter jeg til Århus. De holdt høns og solgte æggene til min mor. Hønsene fik fiskeaffald, så æggene smagte af fisk. Mor sørgede for, at disse æg blev afsat i Haderslev.

Barakken og gården på engen.

Barakken som lå under skoven mod syd blev under 1. verdenskrig bygget til marinesoldaterne. Senere tilhørte barakken gården. Gennem tiderne har der boet utallige i barakken, som blev brugt som midlertidig ophold, indtil man fandt et andet

sted at bo. Midt i barakken var en lang gang, og så lå værelser til hver side. Senere blev huset købt af Ellen og Torkild Jørgensen.

På gården omme ved engen boede Peter Dahl, som var sognerådsformand i mange år. Han var i familie med de andre Dahls i byen. Tværs gennem gårdspladsen gik poststien, så der gik vi igennem, når vi skulle om til Gammelbro. Hans første kone Jette og mor var veninder. Jette kom lige før mor lukkede butikken og handlede, og så fulgte min mor hende hjem, alt mens snakken gik. Hvis

Luftfoto

Barakken

de ikke havde snakket færdig, fulgte Jette hende hjem igen, og sådan blev de ved, til alt var uddebatteret.

Senere umiddelbart ved gården, var der en lille koloni sommerhuse, blandt andet en gammel bus, som var bygget om. Den tilhørte Andersen, som var rutebilchauffør. Som chauffør kunne de få de udrangerede busser, som så blev til et fint sommerhus og til sommerliv for deres børn.

Sommerhusene ved vandet.

Sommerhuset mod syd ved stranden blev bygget af nogle tyskere, som hed Brandt, og som kom fra Åbenrå. De købte grunden af Samsøe, som dengang boede på gården. Brandt vendte hjem fra krigen som blind. De havde 2 døtre Emmy og Guschen som vi legede med hver sommer. Ved siden af lå et andet sommerhus, som tilhørte en tysk forsikringsmand, som hed Wüzoglond. De havde en stor tyk dreng, som blev kaldt Bubbi. Som naboer mente de, at børnene skulle lege sammen, så Emmy, som havde to lange fletninger, skulle være hest. Så holdt Bubbi i fletningerne som et tøj. Og det så frygtelig komisk ud, når den tykke tunge Bubbi halsede efter Emmy og havde svært ved at følge med. Wüzoglonds spiste et halv pund smør om dagen, så det var ikke sært, at den stakkels Bubbi var tyk. Wüzoglonds havde ung pige i huset, og hun blev til vores undren påbudt at vaske op i kartoffelvandet. De havde ikke komfur, men petroleumsapparater.

Senere boede der mange forskellige i huset bl.a. Martin Jepsen, som var cykelsmed. Han flyttede senere op i hovedhuset i kælderen, hvor han boede og fortsatte med at ordne cykler, og han tog også ud og tapetserede for folk. Det næste hus blev bygget af en musikhandler Horst. Han havde en forretning i Nørregade lige ved siden af Kinopalæet. Senere blev huset købt af en tysk præst. Huset er fortsat i familiens eje. Alle sommerhusene har været udlejet i perioder ofte til unge par, som ventede på en mere permanent bolig.

Gerda, Emmy og Sigrid – læg mærke til togskinne.

Sigrid fortæller videre: Jeg havde ingen bedsteforældre, og i det næste hus boede Magdalene og Johannes Damkjær. Johannes gik ofte i haven og syslede, og jeg fulgte med og snakkede med ham. Det var rigtignok hyggeligt, så jeg spurgte, om jeg ikke måtte kalde ham bedstefar. Joh, det kan du da godt, sagde han. Dengang blev huset brugt til helårsbolig, men er nu sommerhus.

Sigrid med sin trofaste cykel

Gerda, Mor, Emmy og Sigrid

Gammelbrovej

På den første gård på Gammelbrovej (Thede) boede 2 søstre, som var søstre til Henning Krack, som boede på den næste gård (Misse Jørgensen). Den ene af fastrene havde svagt hjerte. Når hun kom og handlede i butikken, skulle de have $\frac{1}{4}$ pund kaffe, og når det var malet gennem maskinen ned i skuffen, bad hun om et stykke hugget sukker, og så sad hun over skuffen og indsnusede duften af den dejlige kaffe, som hun ikke måtte få.

Broderen Hennings børn overtog ikke landbruget, og gården blev solgt til Peter og Misse Jørgensen. Peter tjente på en gård i Hajstrup, og blev gift med Misse, som bor der endnu. Dengang var der lørdagsballer, og der mødte man

hinanden.

På den sidste gård, som senere blev Aarøsund camping, boede Hans og Katrine Henriksen. De var forældre til Ingemie, som senere blev gift med Jakob Frederichsen og overtog gården. Det var et husmandssted med lidt jord og lidt køer, grise og høns og stor køkken have. Så havde man næsten, hvad man skulle bruge i det daglige.

Ved Gammelbro boede missionær Knudsen. Hans søn Klaus Knudsen startede Gammelbro Camping, som stadig er i familien eje, og den er nu Danmarks største campingplads.

Sigrid

Sigrid lærte som voksen at sy, blev sypige og fik egen systue i Haderslev. Hun giftede sig senere med Per Schourup. Som helt unge boede de i det gule hus, men da svigerfaderen døde byttede de hus med Pers mor, som boede i hovedhuset ved hotellet. Her voksede deres børn Gerhard og Elise op. Senere overtog Elise og Torbjørn hovedhuset, og Sigrid og Per flyttede tilbage til det gule hus, hvor Sigrid bor endnu.

Sigrids bror Henne fortsatte som købmand efter at moderen blev syg, og han byggede senere butikken nede ved havnen. Broderen Peter blev sømand og sejlede havene tynde, indtil han som ældre gik i land og gav broderen en hjælpende hånd i butikken. Anne Sofie og Dinne blev boende i Aarøsund, og efter en årrække at have boet i Vester Sottrup flyttede søster Emmy tilbage.

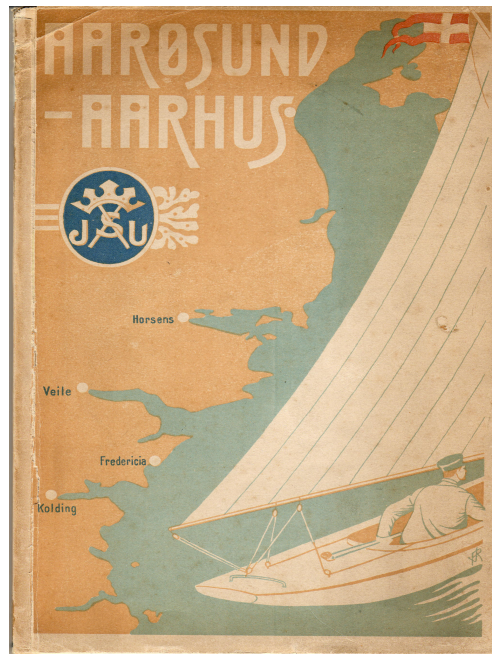
Bror Henry (Henne) med varevogn
(Vi takker Sigrid, Kaj Thomsen, Ellen Jørgensen, Preben Bork og Gerda Damkjær for lån af fotos til Sigrids fortælling)

Storesøster Ellen boede i Frederikshavn, Esbjerg og Gråsten. (Tak til Sigrid)

Aarøsund - Aarhus

I 1909 udgaven af aarsskrift fra Jysk Sejlunion beskrives detaljeret en sejltur fra Aarøsund-Aarhus. Strækningen betragtes som noget nær det ideelle for lystsejlad, og her følger et lille udsnit: (Selve anduvning af Aarøsund havn ses ikke værd at beskrive, men Aarø har fået et par farverige ord med på turen) *".....Gæstfrit aabner Lillebælt sin vestlige Port for selv de største Skibe, og de to Dørvogtere, den røde Spirtønde med D'et i Toppen og den sorte Spidstønde med 4 Tallet, byder duvende og nejende Velkommen. Det er Strømmen, Bæltets strænge Hovmester, der holder dem i Bevægelse. Hvad enten man ser Søerne toppe sig op i skarpe Kamme, naar de drister sig til at møde dens Vej, eller den koger og kogler i skummende Hvirvler derude i det smalle Sund, naar Soldisen lægger sit Slør over Hav og Land uden den mindste Kurre Luft – altid bør man tage skyldig Hensyn til denne vanskelige Herre, der stedse er oplagt til at spille En et Puds. I den lille Vig på Vestsiden af Aarø er man udenfor dens Fangarme; her kan man ligge lunt og godt og afvente bedre Tider – hvis man da ikke foretrækker den lille Havn på Fastlandssiden, som imidlertid ikke har Plads til ret store Fartøjer. Dog kan den sydlige Mole tage mod 2½ M. Dybgaaende, naar man drejer knap om Molehovedet. Mod Nord løfter Linderum sin sandede Flade op over Havspeilet. Den lille*

At sejlerne nåede til Århus med alle de farer der lurar, kan jo nok undre.

Senere i skriftet ses trykt et søkort fra perioden:

(Hæftet udlånt af Eigil Schmidt-)

ubeboede Ø er omgivet af et bredt Flak, der gør det farligt at nærme sig den. Løbet gaar Ø. Og V. om Øen og er Dybtgaaende kun et Par Meter, man bør vælge det vestlige, hvor Strømmen ikke optræder saa ondartet og lumsk som i det østlige, hvor den end ikke generer sig for at løbe tværs af Farvandet. Tør man ikke løbe Risikoen ved at bruge det vestlige Løb, der ikke er afmærket, er man nødt til at tage Resten af Alfabetet og Talrækken – heldigvis i omvendt Orden – for at holde sig klar af Linderumflakket.....”

(fra Sønderjyske Årbøger 1971 – Et jernbaneprojekt fra 1844)

Bønsskrivelse fra de Hajstrup bønder 1844

Da jernbaneprojektet fra Manchester til Birmingham åbnede i 1830 startede en revolution i samfærdselsforholdene, og 1844 udkastedes planer om åbning af en jernbane, som skulle gå over Haderslev til Årøsund. Hele sagen følges flittigt af avisen "Dannevirke" og der er fra forskellige side megen argumenteren for og imod.

Ikke alle udtrykker henrykkelse. Et tydeligt eksempel på dette er et bønsskrift, som bønderne i Hajstrup d. 30. juli 1844 sender til kongen (Christian d. 8.). Det er så særpræget, så det fortjener at blive gengivet i sin fulde ordlyd og med den originale retskrivning og tegnsætning:

"Med undersaatlig Tillid og Beskedenhed nærmer allerunderdanigst underskrevne Jorddyrkere i Byen Haystrup sig Deres Kongelige Majestæts Thron for at nedlægge i dyb Ydmyghed deres Hierters Følelser og Ønsker.

Trindt omkring os i heele Naturen øiner vi et altforbarmende faderlig sindede Væsen imod alle sine Skabninger, hvilket ogsaa haver anbetroet Deres Kongelige Maytt. Det danske Monarkiets Scepter for at udøve Ret og Retfærdighed imod det Allerhøistdem anbetroede Folk.

Overbeviist om disse Sandheder tror vi, at Deres Kongelige Maytt. Omfatter alle Allerhøistderes Undersaatter med en sliig Landesfaderlig Kierlighed, efer hvilken den Enkeltes Fordeele maa vige do det almindelige Vel.

Det synes os, Allernaadigste Konge og Herre ! at vore Eiendomme, nedarvede af vore Forfædre, trues af en udvortes Fiende, der kunde forøge de Tyngder og Byrder, vore hensovede Forfædre saa taalmodigen og troligen have baaret, hvilke ogsaa vi allerunderdanigst Underskrevne have bestræbt os at udrede. I

disse Dage, Allernaadigste Konge og Herre ! er foruden nogen forregaaende Advarsel Nivelleringen foretaget over den projecterede Jernbane fra Haderslev til Aarøsund, og det midt igiennem vore Kornmarker, vor Forhaabning og Trøst, midt igiennem vore Indhegninger, levende og døde, hvor vore Kreaturer fredeligen græsser, uden mindste Bekymring om de Huller og Aabninger saadanne Foretagender føre sædvanligen med sig. Vi tror ikke, at det er Deres Kongelige Maytt. Villie, at det skulle skee imedens Kornet staaer endnu paa Marken. Ikke uden Bekymring og veemodige Følelser er den største Deel af denne Sommer henrunden for os uden ugunstige Omstændigheder formedelst vedvarende Tørhed og Kulde. Den forrestaaende Høst kan derfor kun regnes iblandt de maadelige. Naar nu til disse nedslaaende Iagttagelser er ny Masse af Tyngder og Byrder og Indstrænkninger truer os: da kan vi saa letteligen paa den Tanke komme: hvormed skal vi i Fremtiden betale Udgivter til Staten, Amtet, Kommunen o.s.v. Naar der frarives os en Deel af det Land, hvorpaa vore Forfædre, hvorpaa vi hae ernæret os, til Jernbanen; en anden Deel af vor Mark blier taget fra os til Indhegningen for Jernbanen; vi taber en tredje Deel til nye Veianlæg bag Jernbanen; hvilken Godtgjørelse kan vi vel venter for alle disse Opofrelser ? ! Hvorledes bliver det med Udgivterne for de Stykker Jord vi haver ikke mere i Nytte og i Brug, af hvilke vi efter Rettens Norm og Rettesnor da heller ikke kan betale nogen som helst Udgivter? Skal vi maaskee blive nødsaget til at kiøre 1/8 eller 1/4 Miil omkring for at komme til dette Stykke Land, der ligger en Steenkast fra vore Gaarde, vi ellers saa letteligen kunde komme til, men nu ikke, da Jernbanen have gennemskaaren vor Mark i hvilkens lovlige Besiddelse vi befinde os, da der er lovet os i vore Contracter, at vi maa benytte og bruge den, som vi bedst viide og forstaae ? !

Det synes os, Allernaadigst Konge og Herre ! paa en saa liden Strækning som fra Haderslev til Aarøsund en unyttig Bekostning, en Bekostning, som indtil Verdens Ende ikke kan godtgjøre de Opofrelser og Ulemper, dette vil føre med sig for Landmanden!

Vi betale til Chausseerne, vi underholde desuden mange andre Landeveie og Biveie, skal nu foruden denne Mængde af Veie Jernbanen gennemskære dette ikke betydelige Land: saa synes det os alt for meget, og der bliver efter vor Talemaade Bidter og Brokker tilbage ! !

Hvilken Nytte og Gavn kan vel hele Landet i Almindelighed have ved disse Jernbaner. Hvilken Nytte og Gavn kan Landmanden vel i Særdelshed vente af disse? Vi tror slet ingen, men den ene Ulempe efter den anden. Slutteligen bemærker vi endnu i dybeste

Underdanighed, at Haystrup Bys Marker ligger med omtrent $\frac{3}{4}$ Norden for Byen, hvor Jernbanen er nivelleret, og er over $\frac{1}{4}$ Miil Lang.

Efter at vi nu i Simpelhed og Korthed har opløftet vor ringe Røst til vor Allernaadigste Landsfader og Kone bønfaller vi Kongernes Konge, at han vil tage Deres Maytt. I sin almægtige Varetægt, og føie det saaledes, at det kongelige Hierte bliver ikke utilgængeligt ved tro Undersaatteres allerunderdanigste Forrestillinger.

I allerunderdanigste Forventning om allerfuld-naadigste Bønhørelse henlever vi Deres Kongelige Maytt.

Allerunderdanigst trolydige Undersaatter

Erichsen, Friederich Schytt, B. Decker, Peter Enevoldsen, Friederich Hansen, Mads Jensen Krag, Niels Johannsen, Bertel Nissen, Peder Bertelsens Enke, Jørgen Jørgensen, Jørgen Clausens Enke, Nis Hansens Enke".

Her er et billede af det frygtelige uhyre, som "De Hajstrup-bønder" lagde for had.

.....Med undersaatlig Tillid og Beskedenhed nærmer allerunderdanigst underskrevne Jorddyrkere i Byen Haystrup sig Deres Kongelige Majestæts Thron for at nedlægge i dyb Ydmyghed deres Hierters Følelser og Ønsker.....

Den 17. april 2010 blev der afholdt et historisk udsalg på Landsarkivet i Aabenraa, og det er første gang i Historisk Samfunds 90-årige historie. Udsalget varede i 4 timer og formålet var først og fremmest at skaffe mere lagerplads til nye og fremtidige udgivelser – og foruden et par bøger, som alle fik foræret, udvidede vi vores bogsamling med nedenstående titler for et beskedent beløb.

Historisk samfund står for et imponerende antal udgivelser hovedsagelig baseret på den sønderjyske historie, og det fortsætter i en lind strøm til glæde for historieinteresserede.

Arkivets bogliste er udvidet med:
 Sønderjyske årbøger II – Halvbind 1971
 Sønderjyske årbøger 2007
 Sønderjyske årbøger 2008
 Sønderjyske årbøger 2009
 Tre gottorpske jordebøger – 1607-13
 Johannes Oldendorphs Selvbiografi
 Register til Sønderjyske
 Årsbøger 1889-1988
 Indholdsfortegnelse til
 Sønderjysk Månedsskrift 1924-1994
 Ofrene fra Den Store Krig 1914-1918
 Theodor Gliedmanns amtskort
 over hertugdømmet Slesvig
 Sønderjysk månedsskrift 1969 – 3
 Sønderjysk månedsskrift 2001 - 4
 Sønderjysk månedsskrift 1966 - 10
 Sønderjysk månedsskrift 1966 - 9
 Sønderjysk månedsskrift 1965 - 12
 Sønderjysk månedsskrift 1975 – 4/5
 Sønderjysk månedsskrift 1972 - 11

Sønderjysk månedsskrift 1972 - 7
 Sønderjysk månedsskrift 2001 - 11
 Sønderjysk månedsskrift 2001 - 10
 Sønderjyllands Amt 1970 – 1995
 De Sønderjyske amtsråd indtil 1970

Historisk udsalg

Det grå guld til bogudsalg på landsarkivet.

Smagsprøve fra Johannes Oldendorphs selvbiografi.

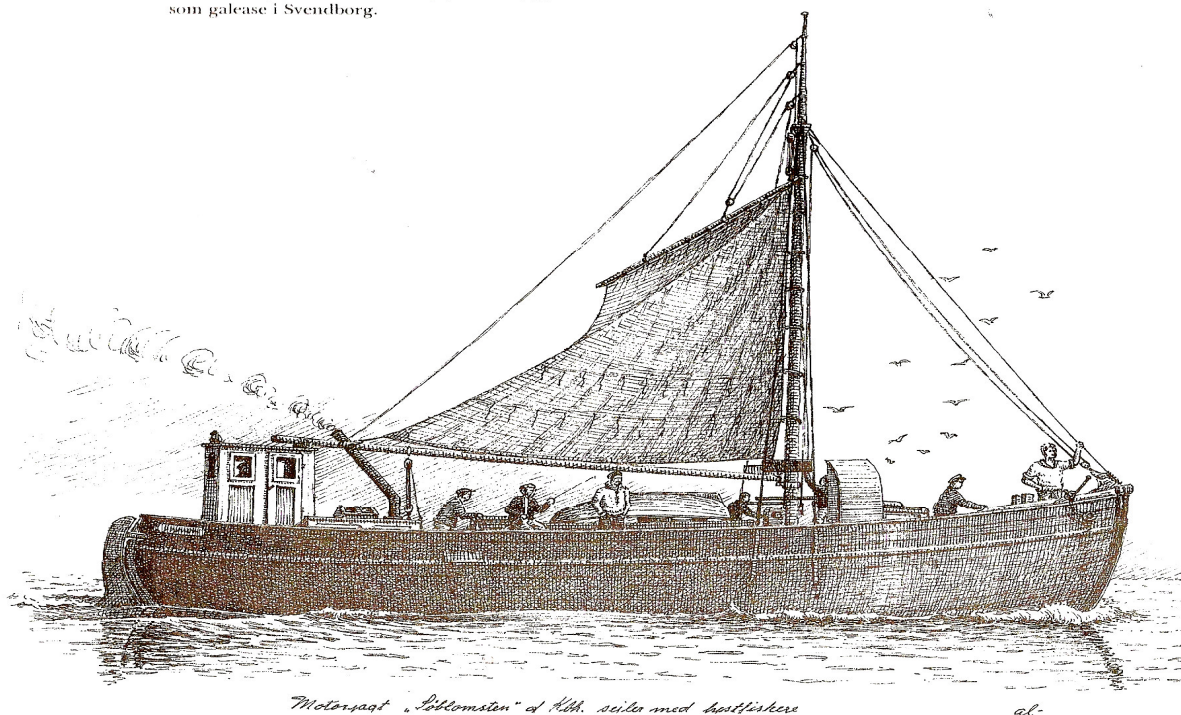
Bogen beskriver en præsteskabne fra Hertug Hans den Ældres tid. Johannes Oldendorphs er d. 6. august 1562 på rejse fra Assens til Aarøsund. Han har været i København og bliver kaldt hjem for at overtage Oksenvad menighed.

Han skriver: ***".....Den 6. august blev jeg syg sat over til Aarøsund, hvor jeg ved havet og på stranden i nærheden af færgemanden Jørgen Fallesens hus i min dårskab og svaghed med højeste røst udråbte, at hele Danmarks og Sveriges rige skulde straffes med krig og andre ulykker og slag på grund af foragt for Guds ord, ubodfærdighed og alskens misgerninger."***

Man kan kun gisne om disse besværgelser gjaldt roerkarlene, søsygen eller Johannes Oldendorphs sygdom i almindelighed.

Mathilde af Aarøsund

...som galease i Svendborg.

Mathilde

Hjemhavn : Aarøsund
Kaldesignal : OWTE
Byggeår : 1871
Værft : Nysted, J. Sparre
Type : Jagt

Motor : Neptun Vølund 1 cyl., totakt med glødehoved, 30
HK fra 1925

Br.: 19,13 Nrt.: 9,27 Tdw.: 38,0

Lg.: 15,25 m Br.: 5,40 m Dbg.: 1,77 m

1871 : Bygget som Toldkrydserjagt # 21 i Nysted til udstationering i Gedser.

1902 : Udgået som toldkrydser. Solgt på auktion i Odense til Th. Brønnum, Fr.havn. Nu som stenfisker **JOHANNE**. Sejlede senere som fragtskib på Limfjorden.*

1923, 19. marts : Solgt til Ole C. Petersen, Aarøsund. Nu som **MATHILDE** af Aarøsund.

1935, 20. aug. : Solgt til Peter Petersen, Aarøsund, søn af Ole C. Petersen. Beholdt samme navn. **MATHILDE** sejlede mange laster støbesand fra Ørby Hage til forskellige havne i Danmark. Om vinteren fiskede Peter Petersen med skibet, da havde det fiskerinr. HV 7.

Flg. er uddrag fra Peter Petersens fragtbog fra Mathilde.

08.03.1934: Aarø-Aarøsund skærver 1,50 kr. pr.m. fragt = 75,75 kr.

14.03.1934: Ørby Hage-Haderslev, støbesand 30 tons, fragt = 30,00 kr.

15.05.1934: Ørby Hage-Flensborg, støbesand 38 tons, fragt = 100,00 kr.

03.10.1941: Assens-Sønderborg, melasse i tønder, 101 td, 32 tons, fragt = 317,90 kr.

22.10.1941: Ørby Hage-Flensborg, støbesand 40 tons, fragt = 200,00 kr.

28.10.1941: Flensborg-Nysted, ammoniak 30 tons, fragt = 480,00 kr.

1943, 27. marts : Solgt til Peter R.C. Madsen og Anker V.M.Prang, Århus. Ombygget til stenfisker. Stf. 1655. Beholdt samme navn.

1945, 18. okt : Solgt til August H. Nielsen, Århus. Beholdt samme navn.

1946, 27. april : Solgt til skibsfører Hans L. Poulsen, Svendborg. Nu **MATHILDE** af Svendborg.

1946, 16. aug.: Ændret navn til **SØBLOMSTEN** af Svendborg. Ejer Hans L. Poulsen, Thurø

1954, 24. marts : Solgt til J.C. Tanner, København. Beholdt navnet **SØBLOMSTEN** af Svendborg.

1954, 1. okt. : Ændret hjemsted til København.

1954, 16. okt : Flg. fra Søulykkesstatistikken : SM. **SØBLOMSTEN** af Svendborg, 19 brt. bygget 1871 af eg. På rejse fra Fakse Ladeplads til Lohals med gødningsskalk.

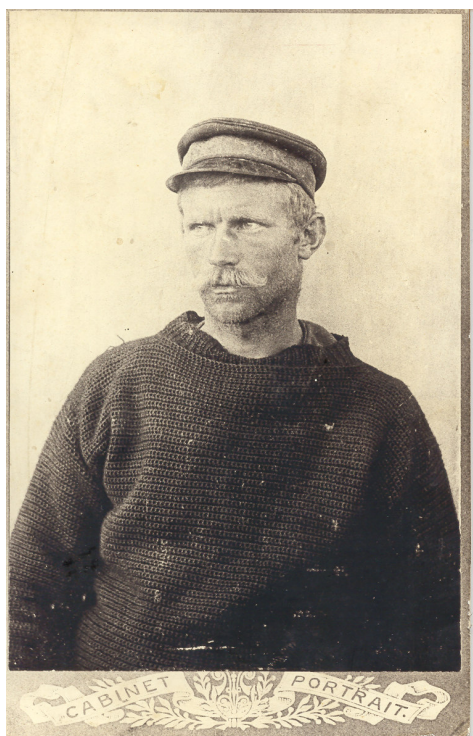
Sprunget læk, sat på grund d. 16/10 1954 ved Sjællands Østkyst.

Kl. ca. 0900, da **SØBLOMSTEN** under en stiv NV-kuling befandt sig i Faksebugten, opdagedes det, at skibet var læk i maskinrummet. Der blev lænset med motor og håndpumpen, men vandet steg hurtigt så højt, at motoren gik i stå. Der blev sat sejl, og det forsøgte at sejle tilbage til Fakse Lade-plads, men da fartøjet drev

østover bjærgedes sejlet og der ankres. Der blev nu afgivet forskellige nødsignaler, men først kl. ca. 1500, da fartøjet delvis lå med dækket under vand, blev det taget på slæb af et andet skib og senere sat på grund i Bøgestrømmen, vest for den sydlige ende af Bønsvigskoven ca. 500 meter fra land. Besætningen på to mand blev taget ombord på det andet skib.

1954, 17 okt : Fra avisudklip: "**SØBLOMSTEN**, 19 brt. og ca. 38 tdw, bygget i 1871, er natten til d. 17. okt. sunket i Bøgestrømmen. Skibet sprang pludselig læk og de to mand, der befandt sig ombord, gik straks i jollen og blev taget op af et forbisejlende skib. Skibet der tidligere har været hjemhørende i Thurø, blev i foråret solgt til skipper Chr. Tanner, København. Det var på vej fra Fakse Ladeplads til Lohals med gødningskalk, og det kan næppe betale sig at hæve skibet".

- Skibet var registreret i fartøjsfortegnelsen (under 20 brt.) inden det blev registreret i skibslisten.

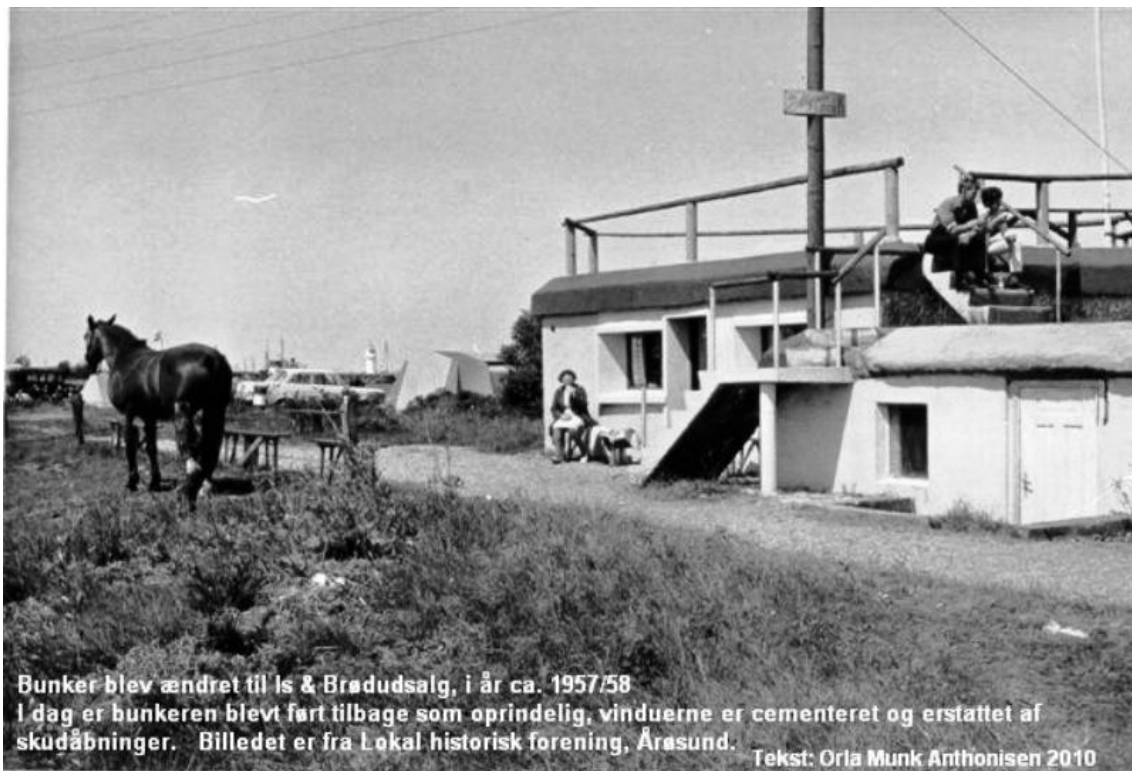
Skipper Ole Petersen

Peter Petersen 15 år.

.....1935, 20. aug. : Solgt til Peter Petersen, Aarø Sund, søn af Ole C. Petersen. Beholdt samme navn. **MATHILDE** sejlede mange laster støbesand fra Ørby Hage til forskellige havne i Danmark.....

Der kom en mail fra Orla Munk Anthonisen med 3 fotos.....

Det hænder, at vi bliver kontaktet af tidligere beboere, besøgende eller som her – Orla Munk Anthonisen, som var faldet over vores billede af bunkeren på hjemmesiden, dengang der var kiosk, camping, hesteudlejning og brødudsalg. Han sendte os billedet med egne kommentarer. Kan du tilføje noget, hører vi gerne fra dig.

Det var Krab, som dengang ejede engen, der sammen med hustruen havde kiosk i en årrække.

Orla boede i et af sommerhusene ved engen, ved gården. Dengang kunne medarbejdere ved rutebilselskabet købe de gamle udrangerede busser og bygge dem om til sommerhus.

Sommerhuset var en gammel bus.....

SYD

VEST

ØST

NORD

Årøsund.

Min mor. Bagved kan man se gavlen på laden hvor Kåre boede.

Bag træbeklædningen er der en tidligere bybus. Året var 1958/59

Orla fortæller:Jeg erindrer, at ved side af Bussen, opførte en ældre ungkarl, tidligere guldgraver fra det nordlige amerikanske kontinent, et hus som var lavet af forskallingsbrædder og så noget mystisk ud! men som dreng syntes jeg nok det var interessant....

Aarøsund fyrtårn bygget 1905.

Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening har haft besøg af Egbert Koch fra Hamburg. Egbert er en stor fyrtårns entusiast, som ofte har besøgt Aarøsund og Aarø med henblik på de markante fyrtårne. Han har skænket os noget kort og fyrtårnsmateriale. I det følgende kan du læse om den spændende udvikling indenfor fyrtårne, om linser, optik osv. Desuden har vi fået nogle gamle kort, som fortæller om fyrpunktene i 1916

August Jean Fresnel – 10. maj 1788
– 14. juli 1827

Augustin Jean Fresnel læste på den berømt École Polytechnique (Polyteknisk Skole) i Paris. Fra 1806 til 1809 blev han uddannet til ingeniør ved ministeriet "Ponts et Chaussées" (Broer og veje), som var en underafdeling af fyrvæsenet. Fra 1814 beskæftigede han sig intensivt med at studere lysets egenskaber. Han beskrev interferenz og lysets brydning, udviklede loven om lysets dobbeltbrydning i krystaller, beviste lysets bølgen og opdagede sammen

med Dominique Francois Arago loven om interferenz for det polariserede lys.

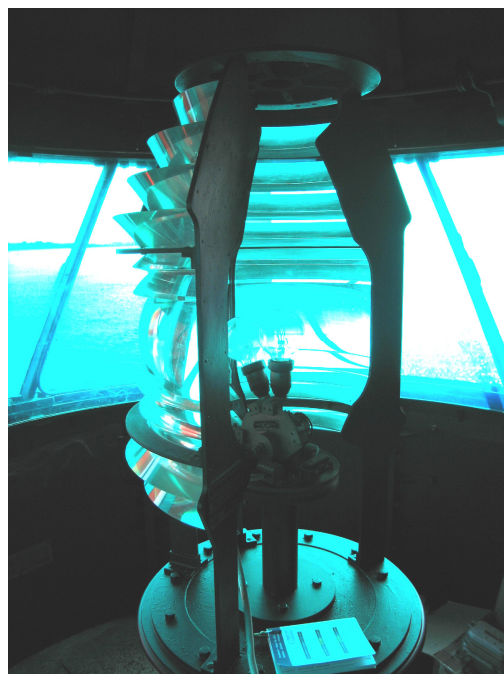
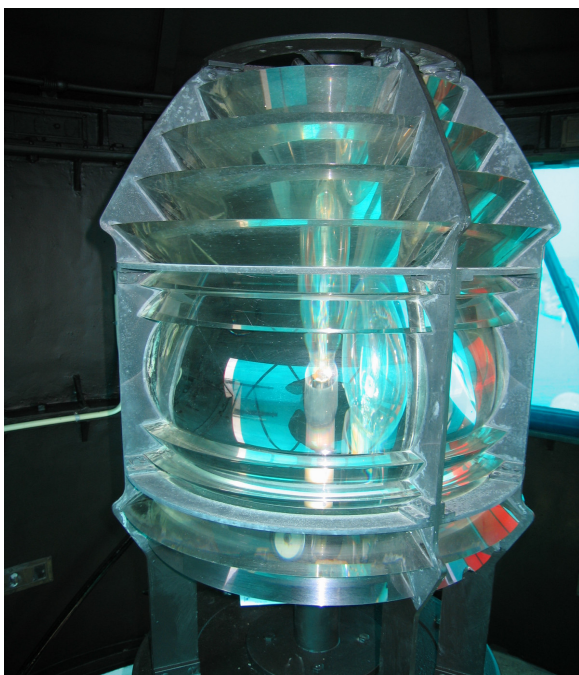
Efter napoleonskrigene voksede ønsket om en bedre belysning af de franske kyster. Fresnel udviklede en linse, som bestod af enkelte prizmer med samme brændvidde, som kunne sende parallelle lysstråler ud.

Skulle man fremstille en stor linse i et stykke, skulle den være meget tyk i midten, hvorved der opstod nogle betydelige problemer: Store glasstykker, stor vægt, faren ved at glasset springer ved stor opvarmning, afbildingsfejl. Fresnel installerede den første optik af den slags 1823 i fyret Cordouen ved udmundingen af Gironde i Frankrig.

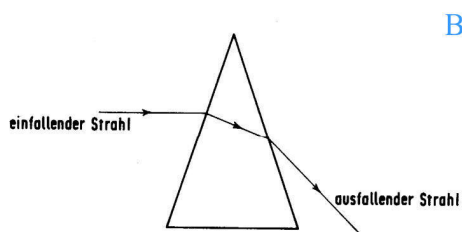
Fresnel foreslog af opstille optiken i systemer på følgende måde:

System	Brændvidde (Afstand lyskilde – optik)
1.	920 mm
2.	700 mm
3. stor	500 mm
3. lille	250 mm
4.	150 mm

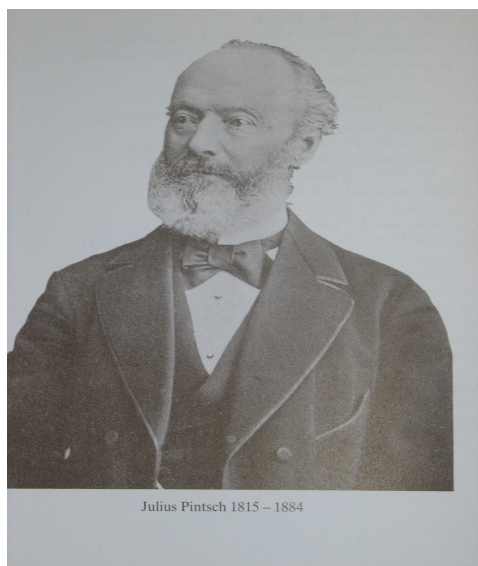
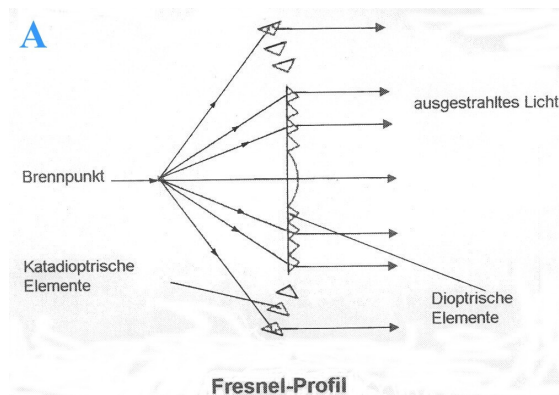
Yderligere brændvidde afstande blev de kommende år yderligere tilføjet. Fresnels opfindelse blev senere videreudviklet, specielt af familien Stevenson, som arbejdede for det skotske fyrvæsen. (Northern Lighthouse Board). Det oprindelige forslag fra Fresnel om systematisering blev også videreført. Således har Aarøsund Fyrtårn en optik nr. 5. stor. Det svarer til en brændvidde på 200 mm. En optik 5. lille har en brændvidde på 187,5 mm.

Tegningen viser lysestrålen forløb.

Dioptrischer Querschnitt mit zwei Brechungen

Julius Pintsch 1815 – 1884

Julius Pintsch

Berlin

Fürstenwalde

Julius Pintsch (1815 – 1884) blev først udlært som blikkenslager. 1843 startede han sit eget firma, som først og fremmest beskæftigede sig med reparation af engelske gasmålere. Allerede i 1847 foreslog han en gasmåler til den Berlins kommunalforvaltning, men den blev først indført i 1851. 1868 begyndte Julius Pintsch at eksperimentere med gasbelysning af jernbanevogne, men dette arbejde blev afbrudt af den tysk-franske krig 1870/71. I 1893 blev næsten 52000 jernbanevogne forsynet med lys fra firmaet Pintsch. På grund af den stærkt stigende ordretilgang oprettede firmaet en filial i Fürstenwalde.

Under en tjenesterejse i Rusland hørte Julius Pintsch jun. om en højtstående russisk embedsmand, som ikke kun var interesseret i belysning af jernbanevogne, men også i at få oplyst vandvejene. Firmaet Pintsch videreudviklede den tanke og begyndte at udvikle lysbøjer. 1877 blev de første lysbøjer udsat i farvandet mellem St. Petersborg og Kronstadt. Kort efter åbningen af Suezkanalen leverede firmaet Pintsch 105 lysbøjer. Det store salg af lysbøjer

førte til bygning af fyrtårne. Fyrtårnet i Aarøsund er et fremragende eksempel på et typisk Pinsch fyrtårn. I Sønderjylland findes der lignende fyrtårne på øen Aarø og på øen Als, fyrene Traneodde og Gammel Pøl. Gammel Pøl fyr er fredet.

Carl Auer fra Welsbach studerede hos Robert Bunsen. Han ville forbedre gaslyskilden med en glødestrømpe. Sammen med Richard Pintsch udviklede han en egnet brænder, som bestod af en glødestrømpe. Richard Pintschs kone strikkede selv en glødestrømpe af uld, bomuld og silke, som blev dyppet i Thoroxyd. Således opfandt man en banebrydende belysningsteknik. Den dag i dag bruges glødestrømpen stadig.

I 1879 overdrog Julius Pintsch ledelsen af firmaet til sønnerne Richards, Oskar, Julius jun. og Albert. Han trak sig tilbage til Fürstenwalde.

Da den elektrisk glødelampe holdt sit indtog stod familien Pintsch overfor nye udfordringer. I 1890 i Fürstenwalde grundlagdes "Glühlampenfabrik Gebrüder Pintsch". Den oprindelige kultråds-glødelampe blev hurtigt erstattet af metaltråds-glødelampen.

1907 blev de tre forholdsvis selvstændige firmaer Julius Pintsch Berlin/Fürstenwald, die Glühlampenfabrik Gebr. Pintsch/Fürstenwalde og Gasapparate- und Maschinenfabrik Gebrüder Pintsch i Frankfurt/Main lagt sammen til Julius Pintsch AG. Familien ejede selv aktierne.

Julius Pintsch AG overlevede de svære nedgangsår efter 1. verdenskrig, hvilket man kunne takke glødelampeproduktionen for. Sammen med firmaet OSRAM var Julius Pintsch AG den største glødelampe producent i Tyskland. 1936 blev firmaet Julius Pintsch AG til et kommanditselskab, hvor Pintsch familien stadig øvede deres indflydelse. Under 2. verdenskrig blev produktionen omstillet til krigsproduktion. Efter krigen blev produktionsapparatet demonteret og sendt til Rusland. 17.04.1948 nedlagde man firmaet Julius Pintsch AG.

1946 grundlagde man Julius Pintsch West KG i Hamburg, som også ejede fabrikken i Dinslaken. 1953 blev det opkøbt af BAMAG MEGUIN AG. 1982 købte Stomag GmbH fabrikken i Dinslaken og kaldte sig derefter for "Pintsch Bamag, Antriebs- und Verkehrstechnik GmbH. Firmaet fremstiller den dag i dag tekniske dele til fyrtårne og lysbøjer.

Wilhelm Weule

Goslar

Fra 1879 ledede brødrene Wilhelm og Friedrich Weule tårnursfabrikken WEULE i Bockenem i Harzen. Dog skiltes brødrenes vej på grund af forskellige ideer om hvordan forretningen skulle drives. Wilhelm Weule (1856 – 1925) grundlagde derefter 1. april 1896 et glassliberi i Goslar til fremstilling af optik til søfartssignaler. Han byggede selv maskinerne til glasslibning. 1901 købte han grund og bygninger af en farvefabrik. Firmaet ligger endnu på dette sted.

Kvaliteten af Weules optik førte hurtigt til et tæt samarbejde med Firmaet Julius Pintsch og også med det prøjsiske søbelysningsvæsen. Optikken i Aarø Sund fyrtårn blev leveret af firmaet Weule, og tårnet af Julius Pintsch. På optikken kan man stadig læse det gamle maskinskilt: Byggeår 1905, Werk-Nr. 18. Brændvidde 200 mm.

Firmaet Weule kom i begyndelsen af det 20. århundrede hurtigt på højde med de førende optikfabrikker Chance Bros. fra England, Sautter, Harlé & Cie og BBT fra Frankrig. Firmaet Weule leverede størsteparten af optiken til belysningen i Panamakanalen. 1913 blev den først fremstillede optik 1. Ordnung (920 mm Brennweite) leveret til Greifswalder Oie.

Fra 1933 arbejdede man også med jernbanesignalteknik og fremstillede meget dybe glas-hulsspejle. Ved slutningen af 2. verdenskrig var der ikke brug for optik til fyrtårne. Så tog man udgangspunkt i erfaringen med fremstilling af hulsspejle, og udviklede spejle til biograf-projektorer. De såkaldte "euglenspielen" (også ordet for spøgefugl) blev snart et kendt begreb. Dengang opstod det nuværende firmalogo, den stiliserede ugle. Denne del af firmaet udvides stadigvæk.

Firmaet sætter også pris på at være aktiv i nicheproduktionen omkring glashåndtering og belysningsoptik. Det bevirkede, at de fra Goslar leverede et vandfast rhodium-belagt Parabolspejl til springvandene i Djidda i Saudi Arabien. Til chipfremstilling fremstilles elipsespejl, som bruges til UV-stråling.

Firmaet Wilhelm Weule er familie-ejet og er i dag den eneste producent i Europa, som leverer Fresnel Optik af Glas til hele verden.

Fyrtårne i Lillebælt.

I slutningen af det 19. århundrede blev der behov for at opstille fyrtårne i Lillebælt på grund af den stadig voksende skibstrafik.

Den vigtige postforbindelse mellem Altona (Hamburg) og København, som gik over Aarøsund og Assens havde allerede siden 1705 bevirket opstilling af et fyrtårn på den lille ø Bågø, så postbåden kunne orientere sig. 1777 drev man i Aarøsund og Assens et lille havnefy.

Ved den sydlige ende af Lillebælt opførtes i 1881 på Ærø fyrtårnet Skjoldnæs, og i 1883 overførte Fredericia på Fyn ved indsejlingen opførtes Strib Fyr. Oprindeligt var Strib fyr kun et lille jerntårn. Det nuværende fyr blev bygget i år 1900. Samme år blev fyrtårnene Helnæs på Fyn og Fænø opsat. 1905 blev der opsat fyrtårne ved Nordborg, Traneodde, Taksensand og Gammel Pøl på Als. Samtidig opsatte de næsten ens fyrtårnene i Aarøsund og på Aarø, hvor de stadig står.

Egbert Koch, Hamburg

Udsnit af et gammelt tysk søkort Sundet Aarø – Aarøsund fra 1916 ses på bagsiden af hæftet.

Som det ses på kortet har der været en del fyrtårne og fyrlinier dengang. Et af fyrlinierne var placeret på Hajstrup Mølle og i Barsmose. Under anlægget af kleinbanen blev der bygget en dæmning ud over Barsmose mod vest. Ser man mod nordvest fra den gamle remise over mod vinklen mellem de to rækker af nye

Hajstrup Mølle.

bådehuse og videre mod vest kan man stadig ane linieføringen og den gamle dæmning. Under bygningen af dæmningen, stødte man på rester af det gamle fyrtårn, der blev ødelagt under oversvømmelsen i 1872.

(Hentet fra Færgehistorien – Haderslev Kommune)

.....og omegn!

Foreningen er kommet i besiddelse af et par gamle fotos af sportsudøvere. Det har knebet med de store sportspræstationer i Aarøsund gennem tiderne måske undtaget på vandet, så vi vender os lidt mod Øsby. Måske kender I disse flotte fyre? Kan nogen sætte årstal på?

Nederst
Rosendahl,
Lauritz Møller,
Johannes Løbner,
nr. 2 midten Iver
Bondesen - andre
forslag Jes
Jessen, Jeff Raun,
Nordahl

...Og mon ikke det næste billede stammer fra først i 50'erne?

Øsby
Mesterrækkeholde.
Forrest siddende Johs.
Skøtt - Preben Ravn -
Klaus Thomsen - Hans
Herluf.
Stående Peter
Thomsen - Kaj
Schubert - Bachmann
- Frede Eriksen - Arne
Rosendahl

..Og her borer de efter vand i Raade – i 50'erne?

Vandboring
Raade
Vandværk –
Søren Damkjær
Stående forrest
med ryggen til.
- Hans Holm til
vejrs.

Her får du navnene på de elever vi kender, som gik i Hajstrup skole ca. 1955. (Se foto på side 2)

Øverste række:

**Lærer Karl Rasmussen – Hans Viuff – Julius Hansen –
Henning Nielsen – Olav Ebsen – Flemming Petersen – Marius
Paulsen – Egon Kraach – Ingvard Hansen – Hans Helmut
Petersen.**

Mellemste række:

**Birgit Bork – Inga Snedker – Ukendt – Tove Damkjær –
ukendt – Marie Hansen – Karlis Harsdorf – Inga Hansen –
Karin Bondesen – lærer Gotthelf.**

Nederste række:

**Lærer Rigmor Rasmussen m. sønnen klaus – kamma
Christensen – Annegrethe Skøtt – Jonna Jepsen – Kirsten
Johansen – Signe Frilund – Birthe Snedker – Annelise
Thomsen - Ellen Hansen? – Ella Pustelnik – Birgit Anker.**

Opskrifter med historie.

Else Egtveds æbleskiver

10 æg
2 spsk. Sukker
5 gr. Salt
Skal (revet) af citron
¾ tskf. kardemomme
1 snaps
¼ ltr. Piskefløde
1 @ mel (500g)
Ca. ¾ ltr. Mælk

Bages i fedt og margarine.

Æggeblommer-sukker-salt og krydderier piskes godt.

Mel-piskefløde- mælk piskes sammen i en anden skål.

Æggehviderne piskes stive og blandes i til sidst.

Æblestykker kogt i sukkervand bages ind i.

Her er Else fotograferet ved sit hus i Sundparken (Karen Bork)

(Inger Petersen, Svendborg fortæller)

Else Egtved var en farverig person, som satte stor pris på mad og drikke – fest og farver.

Da hun var dygtig til at lave mad, var der ofte bud efter hende, når der var konfirmation eller anden fest. Således også til min konfirmation – hvor Else var hyret som kokekone.

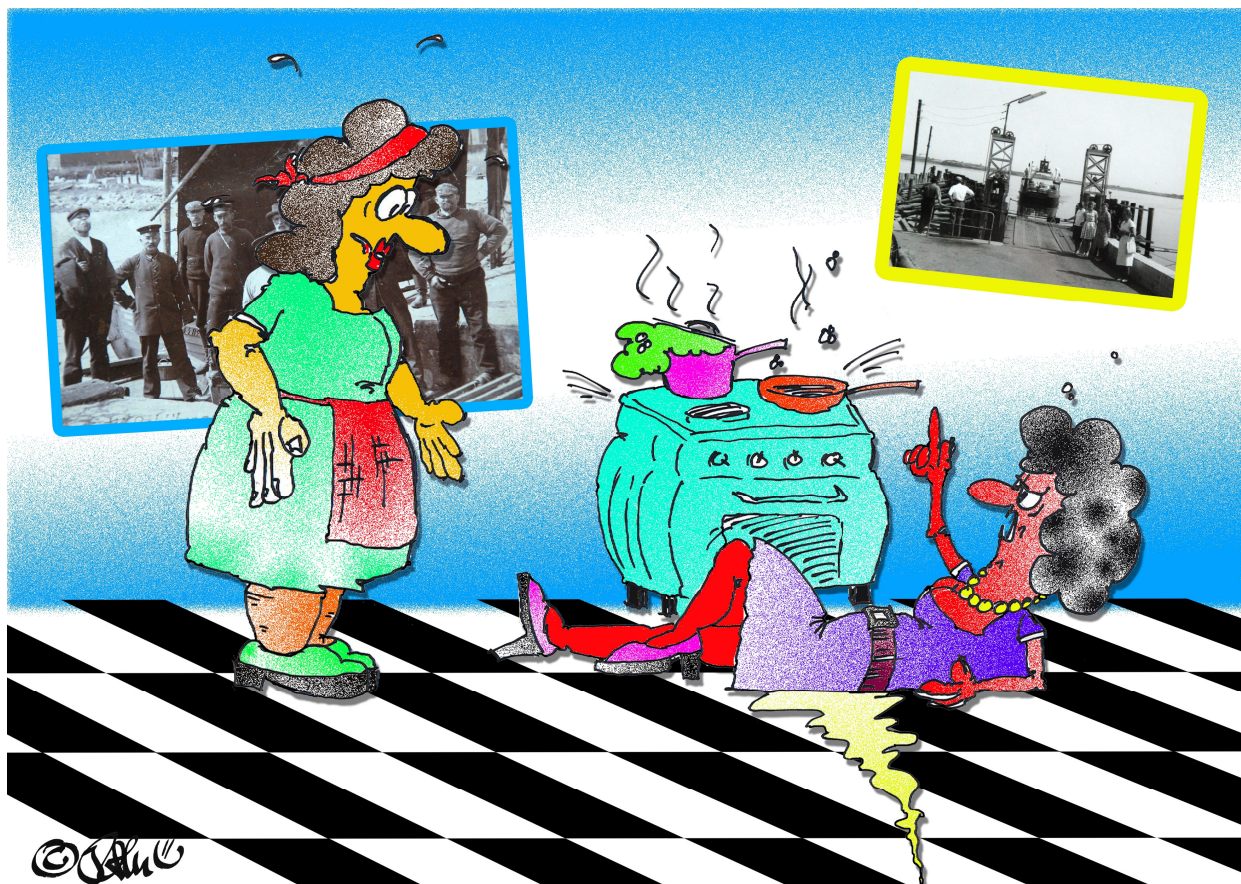
Medens vi var i kirke, huserede Else i vort køkken på havnekontoret.

På et tidspunkt gik min mor på inspektion i køkkenet, overbevist om at alt var under kontrol, hvilket det for så vidt også var, bortset fra, at min mor nærmest skred hen ad køkkengulvet i en stor pøl fedt. "Hvad i al verden kommer det dog fra!" spurgte min mor – "Åh!" sagde Else – "Det er bare fra ovnen".

Mor åbnede ovndøren, og der lå Elses kringler og bagte i så rigeligt med smør, at det flød i en lind strøm ud på gulvet. Mor var lettere chokeret, men hele selskabet var enige om, at det var den lækreste kringler, de nogensinde havde smagt.

Er der nogen har opskriften på den gode/fede kringler??

.....Og smørret flød i en lind strøm ud på gulvet.....

(Kurt Mogensen har tegnet)

Emmy, Dinne, Gerda, og Sigrid

Købmandspigerne leger ved korn-Marken

...Med hver sin ballon

Udsnit af et gammelt tysk søkort Sundet Aarø – Aarøsund fra 1916

